

Brexit riskerar tolerans och tillit i Europa

SVT Opinion den 27 juni 2016

Kommentarerna om Brexit är många, och de handlar i mångt och mycket om de kostnader som riskerar att följa i spåren av Storbritanniens troliga utträde ur EU.

Som nationalekonom är det lätt för mig att stämma in i de bedömningar som ledande ekonomer har gjort om lägre handel och tillväxt, såväl i Storbritannien som i övriga EU-länder.

Detta utgör den ekonomiska kostnaden av Brexit.

Men de direkta ekonomiska kostnaderna är kanske de minst viktiga – det finns risk för mer allvarliga politiska och sociala kostnader.

Den politiska kostnaden har att göra med vilka politiska krafter som får ytterligare utrymme och kraft i och med Brexit – i huvudsak populistiska partier som ser med skepsis på den typ av politikriktning, med låga trösklar för varor, tjänster, kapital och människor mellan länder, som har präglat västvärlden, inte minst EU, sedan andra världskriget.

Dessa kan nu befaras vädra morgonluft i flera EU-länder och underblåsa missnöje med unionen och, i förlängningen, dess sammanbrott.

Men jag vill hävda att det finns risk för ytterligare en kostnad av Brexit: en social eller kulturell kostnad.

Den är inte lika lätt att identifiera och har att göra med den ekonomiska och politiska utvecklingen.

Forskning som jag har bedrivit tillsammans med Henrik Jordahl och Therese Nilsson de senaste åren tyder nämligen på ett positivt samband mellan den typ av politik som i många stycken har förts inom EU och viktiga sociala attityder som tolerans mot människor som är annorlunda och tillit människor emellan.

Vad vi har funnit är att ju starkare rättsstat, marknadsekonomi och globalisering ett land har, desto mer toleranta och tillitsfulla är dess invånare.

Tolerans och tillit är viktiga i sig, men de har i sin tur också positiva effekter på ekonomins sätt att fungera. Att genomföra ett politikskifte som riskerar att försämra tillit och tolerans i våra europeiska samhällen ser jag som ett allvarligt vågspel.

Skälet till att ”den inre marknadens” politik kan ge upphov till tolerans och tillit är att en välfungerande marknadsekonomi ger människor möjlighet att få kontakt med varandra trots att de kommer från olika bakgrunder i olika avseenden och upptäcka att man faktiskt tjänar på att samarbeta.

Att lätt kunna resa och arbeta; att lätt kunna handla med andra över gränser; att kunna lita på att kriminalitet straffas etc. – detta gynnar det sociala klimatet i ett land.

Men någon kanske invänder att vi inte vet vilken politikförändring som Brexit kommer att leda till.

Det fanns liberala krafter som kämpade för Brexit, eftersom de ville föra en mer marknads- och globaliseringsvänlig politik än EU.

Ett sådant utfall är möjligt, och om det sker framtida liberaliseringar både i Storbritannien och EU efter Brexit kan det som nu sker bli till en social och kulturell fördel och styrka.

Men min bedömning är att en sådan utveckling är mycket osannolik. De som var ledande i Brexit-kampanjen, och de partier runtom vår kontinent som lev gladast av folkomröstningsresultatet, står för något helt annat: mer protektionism och mindre öppenhet.

Därför ser jag risken för en sådan politik som den mest troliga, och därmed också en risk för en försvagad tillit och tolerans i EU-länderna, särskilt om fler länder följer efter och går ur.

Den konstruktiva lärdomen av den forskning jag och mina kollegor har bedrivit är att försöka påverka den framtida politikutvecklingen såväl i Storbritannien som i EU mot en fortsatt inriktning mot relativt fri handel, ett starkt rättssystem, möjlighet till migration och kulturell öppenhet.

Brexit lär bli ett faktum, och det tjänar inte mycket till att fortsätta beklagandet lång tid framöver. Utmaningen är att värna en politik av öppenhet med goda, sakliga argument.

Niclas Berggren, docent i nationalekonomi
Institutet för Näringslivsforskning (IFN)